

ВІДГУК

офіційного опонента,

доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри
англійської філології та перекладу Українсько-німецького інституту
Державного університету «Одеська політехніка»

Домброван Тетяни Іванівни

на дисертацію **Шкамарди Оксани Андріївни**

**«Позиціювання суб'єкта дискурсивної діяльності
в англomовному інтернет-блогі»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
за спеціальністю 10.02.04 – германські мови

Нестримна глобалізація та технологічні інновації безперечно накладають відбиток на особисті та соціальні сфери життя, у яких сучасна людина все частіше функціонує не лише як пасивний споживач інформації, а як її активний творець. Крім того, в контексті зазначених трансформацій відбувається переорієнтація мовознавчих пошуків на досягнення нових лінгвістичних явищ, серед яких важливе місце посідають інтернет-дискурс в цілому і блог-дискурс зокрема, а також ідентифікаційні процеси людини як суб'єкта дискурсивної діяльності.

Відтак **актуальність** теми дисертації Шкамарди О. А., що присвячена дослідженню позиціювання суб'єкта дискурсивної діяльності в англomовному інтернет-блогі, не викликає жодних сумнівів, адже сьогодні індивід організовує своє життя у реально-віртуальній площині, де через соціальні мережі він/вона здійснює свою смислотвірну діяльність, самоідентифікуючись та взаємоідентифікуючись з іншими учасниками комунікації. Актуальність запропонованої наукової праці увиразнюється тим, що вона є своєчасною відповіддю на виклики постмодерних змін та кризи, спричиненої пандемією COVID-19, та слугує науковим і практичним доробком, що вирішує важливі когнітивно-комунікативні завдання сучасної лінгвістики.

Дисертаційна робота Шкамарди О. А. безпосередньо пов'язана з комплексною **науково-дослідною темою** кафедри англійської філології Волинського національного університету імені Лесі Українки «Семантичні, прагматичні та когнітивні властивості мовних одиниць».

Чітко окреслено **об'єкт** наукового аналізу (процес позиціювання суб'єкта дискурсивної діяльності в сучасному англomовному блог-дискурсі) та **предмет** дослідження (вербальні та невербальні засоби позиціювання в англomовному блог-дискурсі). **Мета** роботи – розкрити специфіку процесу

позиціювання суб'єкта дискурсивної діяльності в англomовному інтернет-блогі – корелює з об'єктом і предметом дослідження та відображена у назві дисертації.

Авторці вдалося успішно впоратися з поставленими **завданнями** дослідження, котрі чітко і послідовно окреслюють його основні вектори. У роботі здійснено ґрунтовний аналітико-критичний огляд мовознавчих досліджень позиціювання й позиції суб'єкта дискурсивної діяльності (позиції СДД), встановлено особистісні та соціальні аспекти позиціювання, досліджено жанрову стратифікацію інтернет-дискурсу, розроблено методологічну базу комплексного аналізу процесу суб'єктного позиціювання в дискурсі англomовного інтернет-блогу, визначено типи суб'єктів позиціювання та описано специфіку їхньої мовленнєвої поведінки, виокремлено типи суб'єктних позицій в англomовному інтернет-блогі, встановлено комунікативні стратегії позиціювання та проаналізовано мовні й позамовні засоби їхньої реалізації у дискурсі персонального блогу.

Наукова достовірність висновків дисертаційного дослідження О. А. Шкамарди забезпечується:

- **повнотою ілюстративного матеріалу**, який адекватно відображає об'єкт дослідження, та його **глибокою філологічною інтерпретацією**. Використаний автентичний матеріал дослідження є достатнім за обсягом і включає 40 популярних англomовних особистих інтернет-блогів різної тематики, зокрема авторські дописи загальною кількістю 186 000 слів та читачькі коментарі, що налічують 295 230 слів.

- **надійною теоретико-методологічною базою**, яка побудована на положеннях соціокогнітивної дискурсології (врахування індивідуального і соціального рівнів комунікативної взаємодії в блог-дискурсі), теорії дискурсу, прагмалінгвістики, соціолінгвістики, комунікативної і мультимодальної лінгвістик як складників сучасної антропоцентричної парадигми гуманітарного знання. На особливе **схвалення** заслуговує обізнаність дисертантки з **найновітнішими** науковими працями в досліджуваній сфері: з 222 джерел списку наукової літератури 173 позиції опубліковані після 2000 року, з них біля половини – за останні п'ять років.

- **комплексним застосуванням** як загальнонаукових (гіпотетико-дедуктивний, описовий, порівняльний методи, аналіз, синтез), так і лінгвістичних (методи суцільної вибірки, контент-аналізу, інтент-аналізу, прагматичного, конверсаційного, контекстно-ситуативного аналізів та аналіз комунікативних стратегій) **методів**, що уможливило належну систематизацію та верифікацію достовірності отриманих результатів дослідження.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що робота є першим цілісним дослідженням специфіки перебігу процесу суб'єктного позиціювання в дискурсі персонального інтернет-блогу. **Новаторською** є розроблена здобувачкою комплексна методика аналізу процесу позиціювання в дискурсі англomовного інтернет-блогу, яка уможливила виявити й проаналізувати чинники впливу на процес позиціювання, відтворити модель комунікації в персональному інтернет-блогі, диференціювати типи суб'єктів позиціювання та описати їхню мовленнєву поведінку в авторському інтернет-блогі. До значущих **складників наукової новизни** дослідження відносимо також виокремлення різних типів позицій СДД в інтернет-блогі, встановлення їхніх лінгвальних й нелінгвальних маркерів, дослідження комунікативних стратегій позиціювання суб'єкта в дискурсі персонального блогу та окреслення специфіки засобів їхньої реалізації.

Розроблена методика дослідження, отримані результати та висновки мають безперечну **теоретичну цінність** та **практичне значення** і можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої освіти та подальших наукових розвідках.

Апробацію результатів дисертації здійснено протягом 2014–2020 рр. на засіданнях кафедри англійської філології Волинського національного університету імені Лесі Українки. Основні положення і висновки роботи було оприлюднено на 5 міжнародних наукових конференціях. Зміст автореферату віддзеркалює основні положення дисертації, які з усією повнотою відображено в 11 одноосібних публікаціях авторки (заг. обс. 5, 68 друк. арк.), зокрема у 8 статтях у фахових виданнях України, 1 статті у закордонному науковому виданні та 2 тезах доповідей. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук відповідно до чинних вимог.

Дисертація чітко **структурована** згідно її дослідницьких завдань. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (222 найменування, 90 з яких – іноземними мовами), списку джерел ілюстративного матеріалу (40 найменувань) і додатків (3). Повний обсяг наукової розвідки становить 225 сторінок, обсяг основного тексту – 194 сторінки.

У вступі витримано традиційні для кандидатських дисертацій філологічного профілю параметри: обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету й завдання, об'єкт, предмет і матеріал дослідження, описано методологічний алгоритм, розкрито наукову новизну, подано перелік положень, що виносяться на захист, окреслено теоретичне й

практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо апробації та структури роботи.

У першому розділі «Теоретичні засади дослідження» систематизовано досвід вивчення феномену позиціювання та позиції СДД (стансу) як його результату в лінгвістиці, окреслено особистісні та соціальні аспекти позиціювальних практик, установлено місце інтернет-блогу в системі віртуального жанрознавства та визначено лінгвальні й нелінгвальні особливості англомовних інтернет-блогів. Крім того, у першому розділі детально описано поетапну методику аналізу процесу позиціювання у дискурсі авторського інтернет-блогу.

У другому розділі «Мовленнєва поведінка суб'єктів дискурсивного акту позиціювання в англомовному інтернет-блогі» вибудовано модель міжособистісної взаємодії в авторському блогі, виявлено три типи СДД – суб'єкта-автора (СА), суб'єкта-підписника (СП) і суб'єкта-гостя (СГ), встановлено специфіку їхньої мовленнєвої поведінки, виокремлено типи позицій, які конструюють СА, СП і СГ в персональному інтернет-блогі та зазначено їхні лінгвальні й нелінгвальні маркери.

У третьому розділі «Комунікативні стратегії позиціювання суб'єкта дискурсивної діяльності в англомовному інтернет-блогі» досліджено глобальні, локальні та мовленнєві стратегії позиціювання СА, СП і СГ і встановлено вербальні та невербальні ресурси їхньої актуалізації в особистому інтернет-блогі.

Кожний розділ роботи завершується ґрунтовними, виваженими і логічними висновками. У загальних висновках, які узгоджуються зі вступними положеннями, наведено підсумки виконаної роботи та окреслено перспективи подальших наукових розвідок.

Викладені результати дослідження свідчать про досягнення його мети та вирішення поставлених завдань. Дані проведеного лінгвістичного аналізу унаочнено у формі графіків і таблиць у тексті дисертації та в додатках.

Оформлення роботи досить охайне й відповідає усім вимогам МОН України. Матеріал викладений чітко, логічно й послідовно, що засвідчує лінгвістичну ерудицію авторки, її здібності до критичного аналізу існуючих підходів і теорій та креативного мислення. Академічного плагіату у дисертації не виявлено: всі ідеї інших учених подано з покликанням на відповідні першоджерела.

Зважаючи на викладене вище та безперечні достоїнства і новаторський характер роботи, вважаємо за доцільне вказати на загальне позитивне враження від представленої праці та кваліфікувати дисертацію Шкамарди О. А. як завершене і самостійне лінгвістичне дослідження, що

відповідає сучасному рівню наукових знань. Водночас, як і кожна оригінальна розвідка, робота не позбавлена недоліків та дискусійних моментів:

1. Дисертантка досліджує специфіку позиціювання суб'єкта дискурсивної діяльності в авторському інтернет-блогі та зазначає, що результатом такого процесу є позиція СДД або станс. Виникає логічне запитання: чим лінгвістичний феномен (як його називає авторка) «станс» відрізняється від таких вживаних традиційних термінів, як «точка зору», «ставлення», «відношення» тощо, які також згадує здобувачка у своїй роботі (с. 31), проте дещо узагальнено трактує їх, не наголошуючи на відмінних та (або) спільних рисах з центральним поняттям дослідження?

2. У другому розділі дисертантка розкриває специфіку мовленнєвої поведінки виокремлених у ході дослідження суб'єктів дискурсивної діяльності – суб'єкта-автора, суб'єкта-підписника і суб'єкта-гостя та зосереджує увагу на типах позицій, які вони конструюють в дискурсі персонального інтернет-блогу. Авторка диференціює мікро- та макросоціальні позиції СДД (с. 107–118), а також окреслює їхні лінгвальні та нелінгвальні маркери. Так, на с. 118 зазначено, що «макросоціальні позиції СДД містять інформацію про ознаки учасника інтеракції як члена певної соціально-культурної спільноти <...>. Ці позиції актуалізовано в інтернет-блогі за допомогою вербальних та невербальних засобів, що експліцитно чи імпліцитно маркують належність СА, СП та (або) СГ до вторинної соціальної групи (виробничої, професійної, політичної тощо)». Чи не було б доцільно включити до списку маркерів або виокремити в окрему групу маркерів зазначених позицій сленг / жаргон?

3. У третьому розділі, що присвячений дослідженню комунікативних стратегій, якими послуговуються СА, СП і СГ у процесі своєї позиціювальної діяльності, авторка виокремлює глобальні, локальні та мовленнєві стратегії (с. 137, с. 140, с. 144), останні з яких досить детально класифіковано на різні типи, що їх використовують автори блогів (с. 151–164) та читачі їхніх дописів (с. 164–186). Чи не видається доцільним спробувати уніфікувати мовленнєві стратегії, що знаходяться в арсеналі суб'єкта-автора, суб'єкта-підписника і суб'єкта-гостя?

Наголошуємо на загальній позитивній оцінці роботи й підкреслюємо, що висловлені запитання та зауваження не стосуються її принципових положень, а мають винятково дискусійний характер. Вони не торкаються концепції, жодним чином не знижують загальну високу оцінку дисертації та не піддають сумніву вірогідність результатів.

На підставі ретельного аналізу дисертації, автореферату та основних публікацій констатуємо, що дисертація «Позиціонування суб'єкта дискурсивної діяльності в англomовному інтернет-блогі» є оригінальним завершеним дослідженням, що виконане на належному теоретико-методологічному рівні, має наукову новизну, теоретичне й практичне значення та за змістом і оформленням відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19 серпня 2015 р., № 1159 від 30 грудня 2015 р. та № 567 від 27 липня 2016 р.), а його авторка, **Шкамарда Оксана Андріївна**, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри англійської філології та перекладу
Українсько-німецького інституту

Державного університету «Одеська політехніка» Т. І. Домброван

Підпис проф. Шкамарда Оксана Андріївна
засвідчує
Горобіс

Дмитришин